

Exploring Envy

פרשת קרח תשפ"ג

1a, NUMBERS

16 / 1-5

PARASHAS KORACH

Korah son of Izhar son of Kohath son of Levi separated himself, with Dathan and Abiram, sons of Eliab, and On son of Peleth, the offspring of Reuben. ² They stood before Moses with two hundred and fifty men from the Children of Israel, leaders of the assembly, those summoned for meeting, men of renown. ³ They gathered together against Moses and against Aaron and said to them, "It is too much for you! For the entire assembly — all of them — are holy and HASHEM is among them; why do you exalt yourselves over the congregation of HASHEM?"

⁴ Moses heard and fell on his face.

2 Thoughtful Primer of Torah-Rn Roberts

Our Sages (*Medrash Rabbah*) introduce the episode of the rebellion against Moshe with a valid question, קרח שחכם גדול היה ומטועני הארון מה ראה לשטות זה — Since Korach was a very clever man and, as a descendant of Kehos, was privileged to carry the ארון — how could he do something so irrational as to revolt against the acknowledged leader of Klal Yisroel?

* The answer is this. Korach, say our Sages, was consumed with jealousy because he felt that Moshe had bypassed him unfairly when making a senior appointment (*Rashi, Bamidbar 16:1*). In revenge, he decided to discredit Moshe by ridiculing the mitzvos that he taught Klal Yisroel. Korach argued that some were so unfair that they could not be of Divine origin and must have been fabricated by Moshe himself.

5 כל אדם יש בו צד בהמי, ולכן, אף אם הוא במדריגה גבוהה ביותר, ואפילו אם כבר עבד על מדה מסויימת כל ימיו, אינו יכול להיות בטוח בעצמו. לעולם צריך להתאמץ בעבודתו, ולא לחשוב שהוא כבר שלם בשום ענין מעבודת ה'.

מדות חזקות יותר מן התורה

באורחות חיים להרא"ש (אות קיג) איתא: 'אל תתן בלבבך קנאה, שזו היא חולה רעה שאין לה רפואה'. מדת הקנאה היא מדה רעה ביותר, וקשה להיפטר הימנה, לכן צריך מאוד להתרחק ממנה, ולא לתת לה להיכנס כל עיקר.

אומר על כך הגאון רבי יצחק זצ"ל (דעת תורה פר' בלק חלק המאמרים) שהמקור לזה הוא מפרשתינו.

במעשה של קרח רואים, כאמור, שלמרות היותו נביא וגדול בתורה, חטא ונאבד, ולא עמדה לו תורתו בפני מדה רעה של קנאה. מכאן שהקנאה אין לה רפואה.

הוא מוסיף שכך הוא בכל המדות, שהן חזקות יותר מן התורה.

כך מבואר בגמרא (הגיגה טו, ב) על דואג ואחיתופל, שהיו גדולי תורה מופלגים, ובכל זאת, מחמת מדותיהם הרעות, נפלו כל כך, עד שאין להם חלק לעולם הבא (סנהדרין ג, א). הרי שבלי מדות, אין התורה מועילה.

רבי חיים ויטאל ז"ל כותב (שערי קדושה חלק א שער ב) שלכן לא נזכר ענין המדות בתורה, לפי שהמדות צריכים לבוא קודם התורה, כהכנה לה, ורק אחרי שאדם קנה מדות טובות יכול להתחיל ללמוד תורה. התורה שייכת לנפש העליונה, הנפש השכלית, ואילו המדות שייכות לנפש השפלה, הנפש היסודית, ואין כח בנפש העליונה לקנות התורה והמצוות אלא באמצעות תיקון הנפש היסודית.

16

phan son of Uzziel was placed in charge of the Kohathite family (3:30), thus making him Korah's superior, and giving him a position that Korah felt should have been his. At that time, however, Korah did not dare criticize Moses, who was so beloved by the people that they would not have tolerated a rival to him. But after the fiasco of the spies and the decree that an entire generation would die in the Wilderness without ever seeing the Land, Korah took advantage of the national dissatisfaction to foment rebellion.

R' Hersh Goldwurm submits that once Korah found an excuse to challenge Moses' legitimacy, it was a short step for him to deny the Divine origin of the commandments and hold them up to ridicule — for if Moses could be suspected of appointing his brother Kohen Gadol in an act of gross nepotism, why could he not be accused of fabricating commandments that had no basis in logic or God's will?

3

קעט זרך מאמר עה בים

מבארים לנו חז"ל, מה היה הגורם להביא את קורח למחלוקת עם משה - קנאה. ועדיין יש לתמוה, והיאך הגיע קורח לכוז קנאה עמוקה שתביאהו עד כדי לכפור במשה, והלא אנו רואים בעלי קנאה בכל דור ודור, ואין מגיעים לכאלו תוצאות חמורות עד כדי לכפור בתורה ובמשה. וכמו שאמרו חז"ל (ירושלמי סנהדרין פרק חלק הלכה א'): קורח - מיין היה, כפר בתורה מן השמים ובנבואת משה רבנו.

ועוד יש ליישב את סדר המהלך המבואר בבי' המדרשים הנזכרים, דבתחילה אמרו: "ומה ראה קורח לחלוק על משה? נתקנא על נשיאותו...". ובמדרש האחר אמרו: "וקורח שפיקח היה מה ראה לשטות...? זו? עינו הטעתו...".

רוח אליהו רל 4

אדם אינו יכול להיות בטוח בענימו

רש"י (טו, א) מביא מדברי חז"ל (במדבר י"ח, ב) ששורש חטאו של קרח היה ענין של קנאה שנתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, וזה הביא אותו לידי שנאה ומחלוקת.

הסבא מקלם זצ"ל (הכמה ומסור ח"א מאמר קיג) מעיר כמה פלאי הדבר.

למדות נמוכות כאלה של קנאה ושנאה שייכים לכאורה אצל אנשים כערכנו, לא באנשים גדולים בדורות הראשונים, והנה כאן רואים אדם גדול כקרח, בדורו של משה רבינו, שנפל למדריגה נמוכה כזו של קנאה ושנאה, עד שבא לחלוק על רבן של ישראל.

היאומן כי יסופר?!

מלשון חז"ל קרח שפיקח היה מה ראה לשטות' זה, משמע כי אכן היה זה חטא שלא לפי מדריגתו. ישנם חטאים השייכים לאנשים גדולים, אך הוא נלכד כאן בדבר שנחשב עבורו כענין של שטות. דבר שאינו מתאים למדריגתו.

אין בזה אלא להורות שכל אדם, אפילו אם נתעלה למדריגות הכי גבוהות, אינו יכול להאמין בעצמו, אלא צריך עדיין לעבוד על כל מדה ומדה.

הטעות של קרח היתה, שחשב שמדת הקנאה אינה שייכת אליו. אדם גדול ופיקח כמתנו. אין לו שייכות לקנאה, ואינו צריך לחשוש הימנה.

אך האמת היא להיפך.

The story of Korach teaches us an important and relevant lesson. Before he made his tragic mistake, Korach was considered one of the greatest personalities of the time. Chazal say that he was among the select Leviim who carried the Aron on their shoulders. This was a man whose mind was filled with Torah and spirituality, and yet he fell so far that he became an *apikores* (heretic).

Interestingly, Korach's mistake was not in *dei'os* (philosophy), but in *middos* (character traits). What caused him to err was plain and simple jealousy. This flaw in his *middos* corrupted his mind and caused him to sink to *apikorsus*. While we might think that the *middos* and the beliefs of a man do not intersect — in theory it would seem that one's mind could be filled with good *hashkofos* and he could still have ugly *middos* — the lesson from Korach is that a deviation in *middos* will ultimately cause one's *dei'os* to become crooked as well.

It is the lesson of (*Devarim* 16:19), *כי השחד יעור עיני החכמים*, For the bribe will blind the eyes of the wise. Why should the acceptance of a bribe cause the judge to err in his judgment? Why should it affect his mind? The answer is that it is impossible to separate the mind from the *shochad* of the *middos*. The ugly *middos* of Korach caused his mind, no matter how great it had been, to become warped.

We see this again and again. Ostensibly, the early Reformers wanted to exchange the understanding of the Torah for an "enlightened" view of the new times; it was a mistake in *hashkafah*. But where did it start? With a *taavah* (desire) to be like the non-Jews. They were enraptured by the German culture, and they wanted to live a life like theirs. They ended up denying *Torah miSinai* and rationalizing their desires by claiming that the Torah was outdated.

Rashi (16:1) asks the obvious question: What possessed Korach to argue with Moshe? He explains that Korach felt that the position of *nasi* should have been his, and he therefore envied his cousin Elitzafan ben Uziel, who received the appointment. As the *mishnah* in *Avos* (4:28) tells us, this jealousy literally "took him out of this world," and the ground swallowed him alive.

The Rambam explains the above *mishnah* as follows: "Jealousy, desire, and love of honor take a person out of the world. The reason for this is that possessing these three *middos*, or even a single one of them, inevitably causes a person to forfeit his *emunas haTorah*." It is clear that the Rambam understood "the world" mentioned in the *mishnah* as a reference to a person's *emunah*. Why do these three things cause a person to lose his *emunah*?

Jealousy — (*kinah*) — hinders a person's ability to perceive Divine Providence. If he would truly believe that everything Hashem does is calculated down to the very last detail, there would be no room for jealousy. How can one be jealous of what his friend has

"How can one be jealous of what his friend has when he knows that Hashem specifically decided that he does not need or deserve that particular thing?"

when he knows that Hashem specifically decided that he does not need or deserve that particular thing?

Emunas haTorah is belief in the fact that spirituality is a reality. **Desire** — (*taavah*) — stands diametrically opposed to one's ability to connect to spirituality. As the *Chovos HaLeavos* writes (*Shaar HaPrishus*, Chapter 2), the purpose of the Torah is "to

enable one's logic to reign over his desires." Getting caught up in fulfilling physical desires detracts from one's ability to believe in spirituality as a reality.

מסביר זאת רבי ירוחם זצ"ל, כי המדות הם כדוגמת היסוד והשורש, שעליו הכל עומד וממנו הכל צומח. זה דומה לאילן המוציא פירות, שאף שהפירות הן העיקר, וכל חשיבות העץ היא רק בגלל פירותיו. עם כל זה, אם העץ ניזוק ונפסד, זה גרוע יותר מאשר אם הפירות ניזוקו ונרקבו, כיון שבאבידת העץ נאבדים ממילא גם הפירות שצריכים לצאת הימנו. כך המדות הן השורש ועצם האדם, שממנו הכל צומח, לכן צריך להשתדל ביותר לתקנם.

7 ט"ב פרשת קרח התורה רסג

אברהם בן יצחק

משה רבינו הגיע לשיא הענוה, כמו שהתורה הקדושה בעצמה מעידה עליו (לעיל א, יב): 'והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', והנה דוקא אליו ואל אהרן, מגיעים קרח ועדתו ואומרים: 'מדוע תתנשא'.

מכאן נראה, מה יכולה לגרום מידת הקנאה, שהרי מכח קנאה בא קרח וכמ"ש רש"י: נתקנא בנשיאותו של אלצפן. וכמה עלינו להתרחק ממידת הקנאה שיכולה להפוך את שכלו של האדם, עד שיכול לומר על האור שהוא חושך, ולומר על אדם שזכה להגיע לתכלית הענוה והשפלות שהוא בעל גאווה.

90 משה ותורתו אמת קנו

סג"ל בן יצחק

ובני בניהם עד עולם, שכן אמר הקב"ה יתברך (שמות יט ט) הנה אנכי בא אליך בעב הענו בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, לפיכך יש לדעת שכל מי שנטה מדרך הדת הנתונה במעמד ההוא שאינו מזרע האנשים ההם, וכן אמרו רבותינו ז"ל על כל המסתפק בנבואה לא עמדו אבותיו על הר סיני וכו'.

ובדברי הרמב"ם הללו מבואר לכאורה כי מי שהוא או אבותיו עמדו במעמד הר סיני לא יבוא לעולם לכלל כפירה בה' ובתורתו. ועל כך יש להקשות קושיא גדולה, שהרי קרח ועדתו לא אבותיהם בלבד עמדו בהר סיני אלא הם עצמם עמדו שם, וא"כ מובטחים הם שהם מאמינים לעולם בתורה ובנבואת משה, ואילו לעיל התבאר, שקרח ועדתו כפרו בתורה ובמשה.

המידות הרעות מקלקלות את האמונה התמימה

על שאלה זו השיב בעל הקהילות יעקב זצ"ל (משמר הלוי עה"ת פרשת קרח עמ' תקט"ז): 'והנראה דמש"כ הרמב"ם ז"ל שזרע ישראל יש להם אמונה, כהבטחת הכתוב וגם בך יאמינו לעולם, והמסתפק באמונתו ח"ו אינו מזרע ישראל. כל זה אמור כשאין סיבות אחרות להתבלבל באמונתו, רק שהוא ע"ד הפילוסופים שאינם רוצים להאמין שום דבר שלא הכירו כיו"ב באחד מן החושים, וכיון שהוא לא ראה בעיניו ענינים כעין האותות והמופתים המבוארים בתורה, משו"ה אינו מאמין ואינו סומך על הקבלה ח"ו, וזה ליתא בזרע ישראל הקשורים באמונתם בתמימות. אבל אם ישתק אדם בחטאים או רוח הטומאה תביאחו לידי כפירה רח"ל, כגון האוכל מאכלות אסורות הטמאים והמטמאים את האדם וכיו"ב, וכן אם יתאוה למה שהתורה אסרתו יפרוץ בכפירה כדי שיהא יכול למלאות תאוותו, ובתחילה רק יאמר כן ואח"כ ישתק יותר ויותר רח"ל, וכזאת היה אצל קרח שמתוך שנפגע בכבודו שלא נבחר לנשיאות שרצה כעס על משה, וכדי להתנקם ולנצח למרע"ה התחיל בכפירה רח"ל וכבר מצא טענות כגון חוט אחד תכלת פוטר ובגד שכולו תכלת חייב בציצית, כי במקום שהמידות רעות פועלות כבר הדעת הולך ומשתבש לפי רצון המידות'.

ומדבריו למדנו כי השחתת המידות עלולה להביא את האדם לכל דבר רע ואף לידי כפירה רח"ל בה' ובתורתו, וכפי שמצינו אצל קרח אשר קנאתו בנשיאות אליצפן בו עזיאל העבירנו על דעתו ועל דעת קונו.

הקנאה - שורש כפירתו של קרח

הקנאה היא העומדת בסיבת רעות רבות, וזאת משום שהמקנא מחשיב עצמו וסובר כי כל מה שיש לזולתו ראוי שיהיה גם לו, כי לפי דעתו הרי הוא הנכבד מכל ואין דבר שאין הוא ראוי לו. ובשם החפץ חיים זצ"ל כתב (ח"ה עה"ת פרשת קרח), כי קיימים שני מיני קנאה, האחד שמקנא בחברו וחפץ שגם לו יהיה כשם שיש לזולתו. והשני שמתוך קנאתו מבקש שרק לו יהיה ואילו לזולתו לא יהיה. וקנאה מן המין הזה היא הייתה קנאתו של קרח שחפץ למעט מכבודו של משה, ומשורש זה בא בסופו של דבר לכלל כפירה במשה ובתורתו.

ותהי השלימות נעדרת

מאחר שהקנאה היא הממריצה בני אדם לעשות ולפעול, מה כל כך רע בה עד שהקנאה קובע שהיא "מוציאה את האדם מן העולם"?

הרמב"ם (בפירושו למשנה) מבאר ענין זה בדרכו:

כי באלה המידות, או באחת מהן, יפסיד אמונת התורה בהכרח, ולא יגיעו לו לא מעלות שכליות ולא מעלות המידות.

הבה נתעמק מעט במשמעות דבריו, שתי צורות ראשיות של הסתכלות מצויות בעולמנו. יש מי שמבטו מופנם כלפי עצמו ויש מי שכל מבטו מופנה כלפי חוץ.

הראשון שואל את עצמו תדיר מה ה' אלוקיו דורש מעימו, ובהתאם לכך הוא עושה ופועל. מגמת פניו למצוא חן בעיני קונו ולהעלות ככל האפשר את רמתו הרוחנית. לעומתו ישנו מי שמבטו מופנה כלפי הבריות וכל מגמתו רק לרכוש עמדה מכובדת ביניהם. מיכלול פעולותיו של זה מונחה על ידי קנה המידה של אחרים, ומטרתו הסופית להסב אליו את תשומת ליבם ולמצוא חן בעיניהם.

הגדיר זאת בעל "אורחות צדיקים" (בשער הקנאה):

כי אנחנו רואים אשר כל בני האדם נמשכים איש אחר רעהו. כי כאשר הוא רואה שחבירו קונה קנין מענייני העולם: הן ממניי המאכלים, הן ממניי הבגדים, או בונה בית או מאסף ממון, אז הוא טורח להשיג כמוהו, כי הוא חושב, חבירי יש לו זה, גם לי יהיה כן.

מאליו מובן שמי שמבטו מוחצן ופועל לפי נתונים שמן הזולת, זונח את עולמו הפנימי. עולם הערכים הפנימי של המקנא באחרים נשכח, והאמת והשלימות ממנו והלאה.

יתר על כן, עצם הקנאה בזולת מצביעה על פגמים חמורים באמונת היודע כי אשר בידיו נקצב לו בדיוק מידי ההשגחה העליונה, מה לו לפזול לעבר האחרים?

14 למול עינינו עומדים בענין זה דברי בעל "חובת הלבבות" (שער הבטחון, פרק ה), הקובע כי הקנאה מעידה על חוסר בטחון של האדם בקב"ה.

ומי שאיננו בוטח באלוקים אין לו אוהב ולא מרחם עליו, מפני שהוא בכל עת חומד אותם ומקנא בהם, וחושב כל טובה שהגיעה אליהם - סרה ממנו, ושטרפיהם לקוחים מטפרו, וכל מה שנמנע ממנו מתאוותיו, הוא בעבורם...

אף ה"אורחות צדיקים" נשא דבריו בכיוון דומה:

אם הוא מקנא ביופיו של אדם או בגבורתו או בעושרו, הרי אינו הפץ במה

שגזר עליו הבורא יתברך, וזה דומה לעבר שיש לו תלונות על כל מעשה אדוניו, ואינו מתרצה בענין אדוניו, שאין זה עבד נאמן. וכל שכן שאין להתרעם על הבורא יתברך אשר כל מעשיו ישרים ונכוחים, שאין להרהר אחריו.

הן הן הדברים שכתב הרמב"ם שהלוקה בקנאה בצורה קיצונית מפסיד את כל עולמו הרוחני, עד שלא יימצאו בו מעלות רוחניות כלשהן.

רב ר' צבי זאב לעבדך באמת * קורח

כתוב במשלי (י"ג): "חיי בשרים לב מרפא ורקב עצמות קנאה". מפרש רבנו

בחי (כד הקמח' אות ט): כאשר יקנא האדם במי שיש לו עושר ונכסים, כל ימיו יהיו חולי מכאובים, אך מי שיש לו 'לב מרפא' דהיינו לב טוב (לב טוב מכונה

"לב מרפא", משום שלב טוב מבא רפואה ורטיה לכל אבריו) ואין בלבו קנאה על חבריו, יינצל מכל הנזקים הללו ויחיה חיי שלווה.

* ועוד, אומר הרמח"ל: "לו ידעו ולו יבינו כי אין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו כמלוא נימה, והכל כאשר לכל מה' הוא, כפי עצתו הנפלאה וחכמתו

הבלתי נודעת, הנה לא היה להם טעם להצטער בטובת רעיהם כלל".

* שוטה שבעולם, וכי חושב אתה שאך מקרה הוא שחברך קיבל כשרונות יותר טובים משלך או שעשה שידוך יותר מוצלח? הלא הכל מה' הוא, כפי

עצתו הנפלאה וחכמתו הבלתי נודעת. וכי חכם אתה יותר מהקב"ה, האם אתה יודע טוב ממנו מה כדאי שיקבל כל אחד?!

דברים אלו נוגעים לכל אחד מאתנו. הקב"ה קבע לכל אחד ואחד לאיזה הורים הוא יולד, איזה כשרונות יהיו לו, אלו כוחות נפש הוא יקבל וכדו'.

הקב"ה בחכמתו נתן לכל אחד ואחד את כל הכלים שהוא זקוק להם כדי

למלא את התפקיד שהוא יעד עבורו, כך שאם הוא יעשה מה שביכולתו בהתאם לכוחות שקיבל, הוא יגיע לפסגת ההצלחה וממילא אין לו שום סיבה

לקנא בזולתו. אם יעשה את מה שהוא יכול זה הכי חשוב. לאף אחד אין

מה לקנא באחר, הכל בצדק ובמשפט. הקב"ה בחכמתו אשר אין לה גבול יודע בדיוק איזה תפקיד לתת לכל אחד ואחד ואת הכלים הדרושים לו כדי

למלא את תפקידו בעולם.

זיו פרשת קרח החכמה שכב

ואמר על כך רבי דניאל מקלם זצ"ל (בית קלם ב' תקמ"ט), שעל האדם להתבונן, האם גם בנשר בעל כנפים הוא מקנא וחושק שיהיו לו כנפים כמוהו? הלא פשוט וברור לאדם, שאם היו לו כנפים היה זה נחשב לו למום וחסרון ולא למעלה. * וכך על האדם להסתכל על כל מעלות ויתרונות שיש לחבירו, שאם היה אותם לו, היה זה חסרון ומום בשבילו, שהוא נברא בצורה המדוייקת המתאימה לעבודתו את ה', וכל תכונה אחרת אצלו, היתה חסרון בשבילו.

ועל האדם להחזיר לעצמו נקודה זו, שכל מעלה שאין בו, אין זה הפסד וחסרון בשבילו, אלא בכוונה תחילה נעשה כך, שהוא צריך להיות דוקא בצורה המסויימת שבה הוא עשוי, ודוקא מתוך המצב הזה הוא צריך לעבוד את ה', ולא בצורה אחרת.

והגרא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליו ח"א עמוד 22) הביא על כך משל, למלך גדול וגורא, שכל בני מדינתו נתקצבו יחד לשבח אותו, ועברו לפניו בזה אחר זה, כל אחד ודברי שבח בפיו. הרי אם כולם יחזרו ויאמרו את אותם דיבורי שבח שוב ושוב, בודאי לא יהנה מלך המלך. והאופן הראוי והמובחר ביותר הוא, דוקא כאשר כל אחד אומר שבחים בדיבורים אחרים ומכיווני מבט שונים, האחד על חכמת המלך והשני על עשירותו וכן על זה הדרך, ודוקא בצורה זו משתבח המלך ביותר, בריבוי הגוונים.

ועל דרך זה ממש ברא הקב"ה מלך מלכי המלכים את בני האדם, ולכולם יש פה אף עינים ואזנים, אבל יחד עם זה, כל אחד יש לו פרצוף שונה מחבירו, וכשם שאין פרצופיהם שוים, כך אין דעותיהם שוות, ואין בכל העולם שני אנשים הדומים זה לזה בכשרון ובמעלה. וכל זה נעשה בכוונה תחילה, בחכמה נפלאה, בכדי שכל אחד ימלא את חלקו בעבודת ה' בצורה המיוחדת לו, ולא כולם באותה צורה.

ולדוגמא, אם העני מקנא בעשיר, וחושב לעצמו שאם היה לו עושר היה יכול לעבוד את ה' בצורה מובחרת יותר. הרי זו טעות גמורה, כי נשמתו ירדה לעולם רק כדי לעבוד את ה' מתוך האופן של העניות דוקא, ואם הוא יהפך לעשיר, הרי יאבד את עבודת ה' היחודית שבשבילה נברא. וכן בכל מדה ומדה.

והוסיף לפרש על פי זה את דברי חז"ל ש"הקנאה מוציאה את האדם מן העולם", כלומר, מהעולם הפרטי המיוחד לו, שהוא נברא לעבוד את ה' מתוך

תכונות מסויימות בדוקא, והוא רוצה לשנות את מצבו ולהיות עם כשרונות ותכונות אחרות, ובכך הוא מבטל את מציאות עולמו המיוחדת רק לו.

והרמח"ל במסילת ישרים דקדק בלשונו בתחילת ספרו, וכתב "יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו", ולא כתב "מה חובתו בעולם", אלא "בעולמו", כי לכל אחד יש את עולמו הפרטי, והעבודה המיוחדת לו לפי מצבו, שמתוך המצב שבו הוא נמצא עליו להצמיח כבוד שמים, ולא יהיה לו תועלת כלל אם ישתנה להיות כמו אחרים.

על האדם להשקיע בהתבוננות על עצמו במקום על אחרים

ובהזכרות הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ח) כתב, שכאשר האדם עסוק בהתבוננות על האחרים, מהם מעלותיהם וחסרונותיהם, הוא מאבד את ההתבוננות על עצמו, שהוא דבר שיותר נצרך לו, להתבונן על מעלותיו וכוחותיו להשתמש בהם כראוי, וכן על חסרונותיו ומגרעותיו ולתקנם - "כשאתריד לבי לפקוד מומי בני אדם, ולעיין במידותיהם הרעות, ימנעני זה מעיני בחסרוני ומעמד על מומי עצמי, שהוא יותר צריך לי, ואני חייב בו יותר".

21

A person who resists the urge to compare himself to others and manages to eliminate envy from his heart will be indescribably happy, and will derive great satisfaction and joy from everything he has. In this way, he will merit enormous wealth, as our Sages teach (Avos 4:1): *איזהו עשיר השמח בהלקו? Who is a rich man? He who is happy with his share.*

Envy of Materialism

22

What is the feeling of jealousy? It is the distress and resentment a person feels over the fact that he has less than someone else, whether in material matters or spiritual matters. Let us first focus on material matters.

When a person is jealous of someone else's wealth, he should consider the following: What is his goal in life? If he dreams of being wealthy and is dissatisfied with the share Hashem granted him, it is understandable that he would experience distress, but why should his distress be compounded by the fact that his friend is wealthy? Would he be happier if his friend would lose his money and become poor like him? Alternatively, if he is satisfied with the share Hashem has given him, why should it bother him that his friend is wealthier than he is? Does he want life to be good only for himself and not for his friend? That is quite a lowly approach to life.

Any time a person feels jealous — in any area — he should ask himself: logically, what difference does it make that my friend has more than I do? If I am not happy with what I have, that is unfortunate, but why should I feel worse because my friend has more? And if I am essentially happy with what I have, then why should I be upset that my friend has more? This is the fundamental error of the jealous person: he compares himself to his friend, when in truth they are not in any sort of rivalry. Someone who internalizes the idea that life is not a competition will be in an excellent position to avoid the trap of jealousy.

If we think about it, we will realize that jealousy is completely irrational. Let's say a person manages to obtain more than the rich friend he envies. Now his jealousy disappears, but that is because he is overlooking the fact that there is a multimillionaire in the next city who is still wealthier than he is!

We see clearly, then, that jealousy defies logic; it is purely an outcome of whom the person chooses to compare himself to. In the above scenario he chose to compare himself to the person in his city and was not aware of or focused on anyone else. Therefore, if a person would choose not to compare himself to others, or to compare himself only to people who have less than he does, he will be cured of his jealousy.

23

His Eyes, But My Face

Many people actually invite feelings of jealousy by inquiring about their friends' lives and trying to figure out how much money their friends have. But what benefit do they have from being aware of everyone else's net worth? All that this information can accomplish is to cause them to be jealous!

When someone envies another person's material possessions, it is usually because he is focusing on one narrow area in which his friend is gifted, without knowing the full picture of his life. This can be compared to someone who envies his friend's beautiful eyes, even though his friend's face is not as handsome as his own. He wants eyes like his friend, while retaining his own face! When we are jealous of someone else's blessings, we need to be aware that every person is given a comprehensive package. We can't expect to have his "eyes" while retaining our "face"!

האדם יכול להסתובב במשך היום, וכל הזמן הוא מתבונן בחבירו, האם חבירו עושה טוב או לא, ומונה חטאיו של חבירו. וזה נעשה על חשבון עצמו, במקום להתבונן על מצבו ולתקן את עצמו. וכפי הנראה שיש בכך ירידת הדורות גדולה, שאנו רואים בני אדם המוטרדים כל הזמן ומוגים את המעלות והחסרונות של האחרים, ומסתלק מהם מנוחת הנפש, וכל זאת במקום להתעסק בתיקון עצמם, מה הם הכשרונות של עצמם, ומה הם הדברים שצריכים לתקן בעצמם, במקום זאת, הם מכלים את זמנם וכוחם בהתבוננות על אחרים.

תיקון הקנאה על ידי שמחה בהצלחת השני ולשבתו

20

אדם הרוצה לתקן את מידת הקנאה, העצה עבורו היא, כמו שכתב הסבא מקלם (בית קלם ח"ב עמוד תקנה), על ידי שיפרסם מעלותיו של חבירו, ולשבתו באמת.

והעיר חכם אחד, שאנו רואים בלוייה שהמספידים מרבים בשבתו של הנפטר, ואף כל המשתתפים יודעים לציין את מעלותיו ויתרונותיו המיוחדים. וכל אלו דיבורים שלא שומעים קודם מיתתו של אותו אדם, ומדוע לא מרבים לשבח את

האחרים בעודם חיים? אין זאת אלא מחמת מידת הקנאה, שכל זמן שהאדם חי, מרגישים "תחרות" עמו, וחוששים שאם ירבו בשבתו, יהיה זה על חשבון עצמינו. אך בודאי זהו טעות גמורה, ועל האדם לסלק מעצמו את מידת הקנאה, ולהרבות

בשבח חבירו

ומצינו באהרן הכהן, שכאשר אחיו הקטן ממנו נתמנה לגאול את ישראל, נאמר עליו "וראך ושמה בליבך", ואמרו במדרש, "אמר רשב", הלב שהיה שמח עם שמחת אחיו - ילבש אורים ותומים", וביאר המהר"ל (נתיבות עולם נתיב לב טוב פ"א, הובא במכתב מאליו ח"ד עמ' 4), שלא שורה רוח הקודש, אלא בלב שלם ונקי, לב טוב. הרי שעל ידי שהאדם מסיר מליבו את הקנאה, ושמח בהצלחת חבירו ובמעלותיו, הוא יכול לזכות גם לרוח הקודש.

24

Even if we see that our friend seems to have it all, that is usually because we are not aware of all of his challenges. The Kotzker Rebbe used to say that if every person would place his *peckel* — his bundle of problems — on the table, each one would choose his over the rest.

Furthermore, when we feel jealous of others, we should ask ourselves: Are we prepared to change places with the person we are jealous of and live *his* life? Do we want to switch personalities as well? We all possess and offer the world our own unique gifts, and we should never be willing to give those up!

The very feeling of jealousy implies a complaint against Hashem, for the person is essentially protesting Hashem's conduct in having granted a particular gift to someone else and not to him. To avoid falling into the trap of envy, we have to reinforce our belief that whatever Hashem does is for the good (*Berachos* 60b). We also have to remind ourselves that every person has a unique role in this world, and therefore every person's life circumstances are different.

Each person was put into this world to serve Hashem with what he has, and with what he does not have. We have to recognize that everything we have, both blessings and challenges, constitute our God-given lot, and what our friends have is their lot. With this attitude, there is no room for jealousy.

מכתב מ אליהו
פסוק 103

וע"פ מבט העליון מובן בפשטות. שהאדם השואף לרוחניות רואה כל קנייני העולם רק בתורת כלים לעבודתו. והכלים ניתנים לו מאותו המין ובאותה המדה המסוגלים לחלקו בעבודתו. ואם הפך פלוני ניתן לחברו. בידעו שמתאים לעבודת חברו ולא לשלו. וכמו שמשקפים וכדו' שנעשו לחברו לא יהיו לו לתועלת כלל, כך כל הכלים יועילו רק למי שנתנו עבורו. ע"כ המגיע למבט זה בלבו, ממילא אין לו מה לחמוד.

השתדלותם לעליית נפשותם זהו הפירוש חטאו בנפשותם החטאים היו ע"י דחיה לעליה בנפשותם ולכן יש בהם קדושה אע"פ שטעו ועברו על הגבול שמוותר. כ"ז מעשה המתאים וחמישים איש נשיאי העדה. ומה ענין קרח?

ממשיך רש"י וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זו עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאת ממנו שמואל וכ"ד משמרות כהונה עומדות מבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש וכשאמר משה אחד ימלט תלה בעצמו ולא ראה יפה שבניו עשו תשובה וכו' ע"כ. רואים מיד שקלקולו של קרח היה מצד נבואתו שראה בנבואה וטעה. נתאר לעצמנו כמה קדושה וטהרה יש כשהטענה בנויה על רוח הקודש ונבואה.

וברש"י (טזא) ומה ראה קרח לחלוק על משה נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור ע"כ. במדרגים ללמוד בפשטות הדברים קנאה פשוטה על לקיחת המלוכה והכהונה, הכבוד והגדולה. אמנם קשה לומר על אדם שהוא נביא ויסוד טעותו עפ"י נבואה שימשך אחר קנאה פשוטה של כבוד המדומה. אמנם יתכן כוונתו אחרי ידיעתו שבישראל כל מינוי וכבוד הוא לא סתם כבוד המדומה, רק מינוי זהו זכות לאדם שנותנים לו להתעלות ולהעלות אחרים עמו, והוא תפקידו במינוי שלו. לא לחינם אמרו רז"ל שהעולה לגדולה מוחלים לו כל עונותיו ולכן השתוקק למנוח נשיאות כהונה ומלכות שהיו קרוב לשי"ת ואפשרות לקרב אחרים אליה שפיע על אחרים שזהו תפקיד כל אדם והצלחתו, כהונה, עבודת ביהמ"ק, הקרבת קרבנות, ולכן קרח לא רצה לוותר, לא הכבוד הגשמי, רק התועלת הרוחנית אבל טעה שהקל על דברי הנביא משה רבנו שכל דבריו שכינה מדברת מתוך גרונו.

משה הציץ לקחת מחתות ולהקריב עליהם קטרת ומהיר אותם שרק אחד יסאר וכולם יאכדו. מהו ענין המחתות, אולי זה מלוי בקשתם. רצונם להתעלות בדרגת כהונה, נמלא בקשתכם אבל דעו שעליה למדרגה לא מותאמת מעוררת דינים חזקים. כידוע בספרים הקדושים שכל שנה ביום היא רציית של הנפטר דנים אותו לעלייה ואע"פ שדנו אותו כבר כמה פעמים אבל כל פעם שעולים למדרגה יותר גבוהה חוזרים הדינים מתחילה עוד הפעם אם ראוים. כן בכל אדם בכל מצב אם משתול ורוצה לעלות למדרגה יותר גבוהה מקודם עובר הדינים עוד פעם ולכן אם ימלא רצונם ויעלו למדרגת כהונה כרצונם יעברו עוד פעם דין זה סכנה גדולה נמצא שעצם הקרבת המחתות והקטרת היה להם עליה גדולה. נתעלו למדרגת כהונה וזהו כי קדשו המחתות נעשו קדושות כי היתה ממש הקרבה ככהנים המקריבים להשי"ת בקדושה וטהרה והמחתות נשארו כלי שרת אבל נשמותיהם נשרפו כי לא עמדו בדין החזק והבקורת שלא היו ראויים לכך לפי רצונם ית' וזהו פתרון משה על טענותיהם. מלוי רצונם בהתראה ואזהרה שיש סכנה גדולה וימותו שאין זה רצונם ית'.

התנסו ויעמדו כל ישראל לעולמי עד בכלל כל החורג צבור מרגע ועשה טוב. ואחר שכבר נתברר כל הד"ת ע"י כלל ישראל. נתברר בעסק הזה ע"י המוכתרים שבני ישראל ענין מקודש יותר. היינו שפקדושה עולמה יש לפעמים הרעונות נפש ח' על חבירו. לומר כיון שאני ג"כ עובד ה' כמו זה. למען יש בזה מדרגות גבוהות אשר אין עמדי. ונולד בלבו מנדה וקנאה על חלק חבירו. וזו התאהב לפי שכל אנושי ה"ל חמלה בקדושה והצבת בעבודה. וביור זה היינו ציור הקדושה עולמה מקנאה וחמדה. נתברר ע"י המקודשים שכל ישראל. כי זה היה ענין מחלוקת קרח. כמש"נ כי כל העדה כולם קדושים. ועל כלבו חשק נפלא לעבודת כוכבים. ומשך אללו כל ישראל. כמ"ש ויקח קרח. שמשך ראשי הכהדרלות. ולא יעלה על הלב לומר שמשך הכהדרלות בחשק זה הלילה. רק שמשך לבם אל מחיקות הקדושה. כמ"ש ומחוקים מדבש. וזהו לקח לבם ממדריגה למדריגה. עד שהגיעו שרש המחיקות שפקדושה

Moshe: (1) he had a philosophy; (2) he even had "proof" that he was right; yet (3) it was all rooted in a negative trait — jealousy.

The same three factors often compel us to act, as well. We might have ideas and ideals, and we might even have proof that we are following the correct path, but we must always realize that these ideas or actions are borne of our character traits. Before acting, and certainly before taking drastic measures, we should take time to think about the real impetus for our thoughts and deeds. If they are rooted in positive traits — kindness, compassion, and so on — then we know we are truly on the right path. However, if we suspect that they might be rooted in negative traits — jealousy, hatred, craving for honor, and the like — then we are better off admitting our faults and refraining from acting upon them.

(Shiurei Chumash, Parashas Korach 16:7; Alei Shur, Vol. I, 160-161)

30 ב"מ בין יוסף ואלהים

ב. האדם מקנא במה שיקר ערך אצלו

האדם מקנא במה ששווה לו, אדם שיקר אצלו הממון מקנא הוא בעליל הממון, כיון שהממון תופס אצלו ערך חשוב. אדם ששוואף לכבוד, יקנא באנשים בעלי מעמד שיש להם כבוד גדול, כיון שהכבוד אצלו ערך חשוב.

וכן בייתר התאוות והחשקים של ענייני העולם - יקנא האדם באחרים במה שנפשו חושקת.

כמו כן האוהב תורה ודבק בחכמתה, יקנא בעליל תורה, ואדורבא ככל שצטק התורה יהא חשוב אצלו, כן תגדל אצלו הקנאה בעליל תורה וחכמה.

31

והנה לרוב, היצר מתחילה כשנכנס להחזיר הקנאה בלב בעל החכמה, לא בא מצד קנאה במושגים חומריים שישנם בחבירו, אלא דוקא מצד מושגים רוחניים, באומרם לו, ראה חבירך היאך גדול הוא בחכמה ויראה והיכן אתה בעולם הבא לעומתו, עולמו גדול מעולמך וחביב הוא קמי קוב"ה יותר ממך. ולכן אם נגהר האדם שלא ליכשל בצרות עין, הרי שקנאה זו תביאהו להרבות בחכמה, אלא שאם לא יזהר האדם בנפשו, תחבטא קנאה זו בשנאה ותחרות, הרי שמעתה תביאהו קנאתו שלא יוכל לסבול קיום מציאותו של חבירו, ולא תתקור דעתו אלא עד שיתחסל מן העולם. ואם קנאתו תעבירהו על דעתו - אף יעשה זאת בעצמו.

32

כלומר, מתחילה היצר בא לאדם כביכול בקנאה חיובית ומכובדת, והוא לקנאות בחכמה ויראת ה' של חבירו, וכשקנאה זו מביאתו לשנאה ותחרות, מגיע הוא למעשים שפילים ביותר. וההסבר לכך הוא, דאף שלכאורה יש לתמוה דמה ריזיה בחיטולו של חבירו, וכי בכך תרבה חכמתו? וכי בכך יש סיכוי שיבנה הוא מחורבנו של חבירו? הלא אדרבא, במעשה זה יתרחק מהחכמה ויתטפש.

אלא הקנאה מתחלת לשם שמים, מרצון ותאוה לקרבת ה', ולבסוף כשטוטה הוא לצרות עין אינו חושש כבר להפסיד גם מה שיש לו. אחר שביין כה אין נחשב אצלו לכלום מה שיש לו, ואז קנאתו מביאתו לשנאה שתביאהו למעשים שפילים, מאחר שמיאש הוא מהשיגיני, ואינם שווים בעיניו לכלום.

וכמו שהיה גבי קין, שמתחילה קנאתו היתה רוחנית, דהיינו היאך קבל הקב"ה מנחת הבל ואל מנחתו לא שעה, ואם כן הרי שאדרבא קנאתו החלה מגודל הערכתו לקרבת ה', וכשראה שהבל מקורב יותר ממנו לה', בערה בו הקנאה, ודוקא להיותו מוקיר ויודע את גדלות ה' למאוד מאד, כי אם לא היה מכיר בגדלות ה' לא היה איכפת לו מענין זה כלל, וכשטטה בקנאה זו מכיוון החיובי, ובמקום להרבות במעשים טובים להתדמות לאחיו, בא לקנאות בו ולשנאותו, הרי שלא יכל לסבול את מציאותו של אחיו.

ולמה הביאתו קנאה זו? לקום לרצוח את אחיו, לשאול תחתית ממש, ולמה? מה הרוויח בכך? אלא מאחר ושלטה בו הצרות עין, נחלשה דעתו והביאתו למסקנא, אם אין לי הכל איני חפץ בכלום! וכיון שלא הסתפק במה שיש לו לעומת מה שיש לאחיו, לא היה שווה לו כלל מה שיש לו, וכאילו ואין לו כלום, ובמילא לא חשש להפסיד את מה שיש לו אחר שלא החשיב את מה שיש לו לכלום, ובמילא לא בא על סיפוק וצינון רחיקת קנאתו עד שקם על אחיו והרגו נפש.

ומעתה נבוא לקורח, שתחילת קנאתו של קורח שפיקח היה וצפה את הדורות העתידיים לצאת ממנו - היתה כמוכר רוחני, והיינו היאך משה רבנו ואהרן אחיו מקורבים לה' יותר ממנו, ואם כן הרי הקניינים

הנצחיים ביותר בידם ולא בידי, ולכך לשון חז"ל מתחילה: "ומה ראה קורח לחלוק על משה - נתקנא על נשיאתו של אליצפן", דהיינו כמבואר, שהיה מתחילה חפץ להיות מהקדושים הקרובים לשרת לה', אזי אם היה מתגבר וכובש מידותיו הרעות - קנאה זו היתה מביאתו להרבות חכמה, ואדרבא, היה מתעלה מכח "קנאת סופרים", אולם אחר שלא תיקן עצמו והשחית את מידותיו, הגיע לדיוטא תחתונה, שלא יכל לסבול כבודם ונשיאותם של משה ואהרן, ולא הגיחו מידתו עד שאיבד עצמו לדעת בסכנה שהכניס עצמו בסכנת הקטורת, והוא אחר שבין כה לא היה נחשב אצלו לכלום מה שיש לו, לא חש לשום הפסד, ולא ראה לנגד עיניו אלא היאך להוריד ולהשפיל את כבודן של משה ואהרן, גם מתוך סכנה של איבוד עצמו, ועל כך אמרו חז"ל בלשון: "ומה ראה קורח לשטות זו?", כלומר אחר שנכשל ונפל בקנאה שלילית, מה הביאו להגיע למצב של איבוד עצמו? סוף סוף בר דעת הוא?! ועל כך תירצו: שתלה לעצמו זכות להינצל מהדורות שיבואו אחריו, כלומר מסבירים לנו חז"ל, שמעידתו היתה שלב אחר שלב, לאחר שנכשל בקנאה של שררה וכבוד, איבד את ערך עצמו ולא חש לשום הפסד, כך שלנגד עיניו היתה רק תאוה אחת לאבד את מתחריו, וסמך שינצל מסיבת מה שהטעתו עינו, ואין הכי נמי, בודאי שזו שטות להתלות ולהינצל בזכות הדורות הבאים, אולם אחר שקנאתו הביאתו לחלוק על משה, וידע שבכך מסכן עצמו, תלה את הצלתו בשטות ובטעות שאומנם אין בה הגיון, אולם קנאתו העבירתו על דעתו עד שנשתבשה עליו לחשוב להנצל מסיבה שטותית כזו.

וביותר, עוד הגיע לחשוב שהקדוש אשר יבחר ה', יהיה הוא בעצמו... עד היכן חולי הכבוד מעקם את הדעת! והוא כענין: "למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני" (אסתר ג, ו).

ח. שורש הקנאה בנפש האדם מקורה חיובי, אלא שהאדם מנתבה לשלילי

והרי הסברנו במקום אחר, שתכונות הרעות שורשם בתכונות החיוביות הטמונים בנפש האדם, האדם מוטבע בנשמתו הקדושה טבע של קנאה והתנשאות על מנת להתרומם ולהתנשאות בעבודת ה' ולהתקרב אליו, ואם מנצל האדם זאת לכיוון החיובי, מתעלה, וזו מטרת תכונה זו בנפש האדם כדי שיתעלה על ידה.

וכמה שאדם גדול יותר, הרי שביותר מפותחת אצלו תכונה זו להתנשאות ולהתקרב לה', וכשמנצלה לרעה, יש בידו כלי מוכשר להרע יותר מיייתר בני העולם שאין מפותחת אצלם כל כך תכונה זו של התנשאות, להיותם פחותים במעלתם מהגדול.

קורח שאדם גדול היה ובעל רוח הקודש, תכונת ההתנשאות שלו היתה גדולה בטבע נפשו, וכפי שכן התרומם על ידה והגיע להשגות גבוהות, אלא שנכשל ולא נהג כשורה עם אנתה מיבה, נתפס דוקא בתכונה זו - שהחלה לכאורה מתוך להתאוות להתקרב לה', כי הבין שאם ישיג מדרגות גבוהות יותר - כאן בעולם הזה - של כהונה, יתקרב להקב"ה ביותר, וחלשה דעתו כשנבצר ממנו מלהשיגם, והביאתו חלישות דעת זו למסקנא: אם אין לי הכל איני חפץ בכלום! ומחמת שלא הסתפק במה שיש לו, לא יכל לראות עליונות מעליו, עד כדי מחשבה להפיל את משה ואהרן מגדולתם.

ומעתה נישא קל וחומר, אם סכנה גדולה כזו יכולה לקרות לאדם גדול שבאמת השיג השגות גדולות עד כדי ראיית העתידות, ואילו לא היה נכשל בקנאתו בודאי היה סיכוי שקנאתו תביאהו להרבות חכמה, אחר שבאמת חכם היה והשיג השגות אמיתיות, ועם כל זה טעה ונפל עד שנחלשה דעתו ממתחריו, על אחת כמה וכמה שתיתכן סכנה כזו לשואף להקצנה של גדלות בו בזמן שעדיין רחוק הוא בתיקון והכשר עצמו, שעלול הוא לטעות וליפול בקנאה קשה כשואל מחמת חלישות הדעת,

מסילות בלבבם

5 5 22 20

גם קנאת סופרים בכלל קנאה לפי ההבנה הפשוטה ניתן לראות מדברי חז"ל האמורים שקנאת סופרים מדה טובה היא בהחלט, ואין שום סיבה לעבוד על עצמו להימנע ממנה, שהרי זו סוג קנאה אחרת, בניגוד לסתם קנאה שבאה מגריעות הנפש הרי קנאה זו מידת עליונים.

אמנם חידוש נפלא מגלה בזה רבינו אליהו צרפתי (ליקוטי אליהו על תהלים) בביאור מאמר נעים זמירות ישראל (תהלים ד ח-ט): "נתתה שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו, בשלום יחדו אשכבה ואישן". הנה אין לו לאדונו דוד מלכא משיחא, עסק בעניינים גשמיים של דגן

ותירוש, ואינו מתיחס אליהם כלל ועיקר, אלא "דגנם ותירושם הוא כינוי לתורתם נלחמתם של אחרים". ואמר דוד שכל כך הנא נזהר מקנאה עד שאפילו מקנאת סופרים נזהר, דאפילו כשתורתם וחכמתם של אחרים רבו אינו מתקנא. והעד לכך: 'בשלום יחדיו אשכבה ואישן', שאין הוא מכלל אלו שנאמר בהם (שבת קנב ב): "ורקב עצמות קנאה" (משלי יד ל) כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים". אלא נח על משכבו בשלום.

ולמדנו מדבריו שקנאת סופרים גם היא נובעת מאותה שורש הנחלאה של "הקנאה", וגם בעל קנאה זו סובל מהתוצאה הבלתי נמנעת להיות עצמותיו מרקיבים בקבר. דכמו שהקנאה בגשמיות דירה נאה וכלים נאים וכו', נובעת מן השאיפה שלא להיות פחות מאחרים, כך הקנאה ברוחניות מופעלת על ידי הרצון הטובע בו להיות דומה לאחרים, הצד השווה שבהם היא שרוצה למנוע מעצמו הרגשת הנחיתות כלפי הזולת, בין בגשמיות ובין ברוחניות.

סוף דבר בשניהם יש 'קנאה', ואם יש קנאה יש רקב עצמות. ההבדל שביניהם מתבטאת רק בהישגים, בעוד שהקנאה בדברים גשמיים מניעה את האדם להשקיע עצמו בגשמיות, הרי התוצאה של קנאת סופרים היא "תרבה חכמה", שהיא היא תכלית הנרצה והמשוכח. בעוד

הביאור בזה, דכשהוא מתקנא באחרים להיות כמותם הרי זה מאבד את העצמיות שלו, ברצותו להיות כמו אחר ולא כמו עצמו, וממילא עצמותיו מרקיבים. והבן כי עמוק הוא

שמקנאה גשמית בונה לעצמו בית גדול ונאה, ומתהדר לעשות שמחות בתפארת ראוותנות, הרי מקנאת סופרים נעשה תלמיד חכם, על אף ההפסד שיש במדת הקנאה מצד עצמיותה בכל זאת שכרו מרובה מהפסדו, הריחו מן הקנאה הזאת הוא שנעשה תלמיד חכם ירא שמים ובעל צדקה, ואילו קנאה גשמית מביאה שנאה ומחלוקת.

במעשים ולא בהשגה
דברים מאלפים בזה נלמוד מפי כתבו של **הסבא מקעלם זצ"ל** (אור וש"י וארא מאמר ר), שיש בהם כדי ללמדנו ארחות ישר על הגישה הנכונה של 'קנאת סופרים'.

"כי ידוע לנו מי שאין בו רגש לגאות וקנאה, [נתרוייהו בחדא מחתא מחתינהו, דרגש הקנאה נובעת מתוך גאווה שרוצה להיות במעלה עליונה כמו אחרים], כששומע מעלת זולתו משפט החכמים להודות על האמת, [זה הדבר הראשון, כששומע במעלת חברו הוא מודה על האמת בשלמות, ללא תוספת של 'אבל'... כאילו זה לא כך בדיוק כפי שאומרים עליו.

ולאחר שהוא מודה בשלמות המעלה של חברו מגיע השלב השני: ויתור בלבו מאין בא לידי המעלה הזאת, [לא ח"ו איך מבטלים ממנו זאת ומורידים אותו ממעלתו, אלא מה עשה להשיג מעלה זו ואעשה כן גם אני].

ד"ק בלשונו הזהב שקנאת סופרים חייבת להביא את האדם להתבונן ולתור במחשבתו מאין בא לידי המעלה הזאת, לא סתם שאני חפץ להיות כמותו, אלא אני רוצה לעשות המעשים ולעבוד את העבודה הזאת שחברי עשה והצליח בה. לא קנאה אישית אלא קנאה במעשים.

יתר על כן, אין המטרה להשיג מה שהוא השיג, אלא לעבוד ולעשות

מה שהוא עשה שעל ידי כך בא לידי המעלה הזאת. אם חברו הצליח לבא לידי מעלה זו הרי זה מורה בעליל שהשלים עצמו בעשיית דבר טוב ונכון, לכן הוא תר בלבו לדעת מה הוא הדבר טוב שעשה, מהי דרך העבודה שהלך בה. אם אני גם אצליח לבא לידי השגת המעלה זה כבר לא מעלה ולא מוריד, העיקר רק לשמור ולעשות ולקיים, ולא משנה איך אור המעשים טובים ישפיע עלי, וכנודע שכל אור משתנה בהתאם לכלי הקיבול שמונח בהם, ור"ל.

When we start feeling jealous of another spiritual's accomplishments, we need to try to rise above the negative feelings of "He is so much better than me" to a healthy and positive outlook of "How beautiful are his ways!" For example, if you see your friend learning Torah diligently and you feel envious of that, rather than feeling hurt and angry at his success, push yourself to regard him with admiration and say to yourself, "What he is doing is very special, and I can learn from his example." To such a situation, we can apply the principle of: *External actions inspire and arouse internal emotions.* By acting noble and rising above petty thoughts of jealousy, we will ultimately succeed at appreciating the good deeds of others without succumbing to unhealthy jealousy.

* A person's main defense against unhealthy *kinas sofrim* is his recognition of his own value and purpose; as long as he appreciates his own inherent worth and does not measure himself against the success of his friend, he will have no reason to be jealous. He needs to stay focused on his relationship to Hashem and his unique *avodah*, rather than constantly look around at what others are doing.

Emulate, Not Imitate

In order to experience true and constructive *kinas sofrim*, a person has to know that we are not meant to simply imitate other people's *avodas Hashem* or mindlessly copy their good deeds. Rather, we are meant to learn from the positive *middah* that underpins their behavior. It is foolish to say, "My friend learns ten hours a day, so I will also learn ten hours a day." What is appropriate for his friend may not be appropriate for him! Rather, the point is that he should learn from his friend's example and tell himself, "Just as my friend is growing in his Torah learning, I, too, will grow in my learning." He may not be ready for ten hours just yet, but he can work on learning with greater diligence, in accordance with his abilities.

A person who thinks this way fulfills the Sages' teaching (*Avos* 4:1): *איתיהו יקום הלומד מכל אדם, Who is wise? He who learns from every person.* We have the ability to learn from every person without imitating exactly what they do. For instance, if a person sees a *talmid*

מדת הקנאה 'אני חפץ להיות כמותו' אין פירושה להיות בעל מעלה כמותו, כי זו מסמני הגאווה המתועבת לפני המקום, אלא להיות בעל מעשים כמותו בתורה ועבודה ומעשים טובים. הקנאה אמורה להמריץ את האדם לפעול ולעשות, אבל לא 'להשיג', כי לא עליך המלאכה לגמור. זו היא קנאת סופרים הנכונה, שדברו חכמינו ז"ל בשבח מעלתה.

כך מפורש בדברי רבינו יונה (אבות ד כא): "יש דרך טובה בקנאה... מה שאמרו חז"ל 'קנאת סופרים תרבה חכמה', כי על ידי שרואה חבריו קדושים וחכמים גם הוא חפץ להיות כמותם [לא בגלל שלומד מדרכיהם לעבוד ה', אלא שהמנוע של מדת הקנאה מפעילתו בחפצו להיות כמותם, מכל מקום הרי יש כאן תוצאה טובה למעשה כאשר] ומפני הקנאה מרבה על חכמתו וטורה ומוסיף לעשות טובה וללכת בדרך ישרה. אך יותר היא שזה אם בלא קנאה חפץ באלה כי יראי ה' הם, וזאת מלאכת האדם. וזהו שאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת ד ד): 'וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו גם זה הבל ורעות רוח', ר"ל שגם בעושה המעשה בכשרון אם מקנאת אדם יעשהו טובה עושה ויש בו ירעה רבה, כי עושה הראוי מנדבת לכו הולך באמת ובלבב שלם וחשוב מן העושהו מקנאת אדם".

Alan Hanidas

Don't Compare

False *kinas sofrim*, in which a person feels despair over the fact that his friend is better than he is, is extremely damaging to a *ben Torah's* success in *avodas Hashem*. In fact, this form of jealousy is more dangerous than all other forms of jealousy, since it causes the person to feel bad about himself and deeply inferior. While being jealous of someone else's wealth is painful, the person still understands that money does not define his value and he therefore still retains his self-esteem. But when a person is jealous of someone else's spiritual achievements, he may feel inadequate to the core and utterly despondent.

* How do we overcome this type of crippling jealousy? By learning not to compare ourselves to others.

Every person has different challenges in his life journey. Our Sages teach (*Avos* 2:4): *וְאֵל תִּדְיִן אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמִקוּמוֹ, Do not judge your friend until you reach his place.* Just as we understand that we cannot judge others or look down at them because of our success, so, too, we cannot judge ourselves or put ourselves down because of our success. While we should never discredit or belittle another person's success, we still need to understand that every person is different and not berate ourselves because others seem to be spiritually superior.

* Furthermore, we have to remember that life is not a competition over who is working harder or who is more accomplished. We are measured against ourselves, not against others.

The job of every person is to grow in accordance with his G-d-given abilities, regardless of what his friend is doing. If seeing his friend's success will help him pinpoint his own shortcomings and spur him to improve, that is wonderful, and falls into the category of *kinas sofrim*.

chacham who learns Torah every moment of the day without interruption, and he himself is not able to do that at this point, he can nevertheless learn from that talmid chacham to apply himself to his Torah learning on his present level. Similarly, if he sees a person who does not learn all day but is careful to learn without interruption during the short time he does devote to learning, he can learn from him to improve his focus during his hours of Torah study.

In all areas of avodas Hashem, the idea is to learn from others and emulate them, not imitate them. Let's say a person sees that his friend is outstanding in the middah of chessed and devotes all of his time to helping others. He should not seek to copy his friend by doing exactly what he does; rather, he should learn from him to grow in the middah of chessed, according to his capabilities and circumstances. Each person has his unique role in this world, as we discussed in the previous section, and has to grow along his own path, in accordance with his personality, abilities, and life circumstances. Remember, the world does not need another him; the world needs a better you!

51b

נסעת, לאיזה מקום נופש נוסעים, וכיוצא באלו מהבלי העולם דברים זולים ופחותי הערך. ואילו השגת התורה וידיעתה, כמה מסכתות או הלכות יודעים, זה בכלל לא משמש כנושא לשיחה ושאיפה. צריך לעבוד על זה לרומם את ההשגות, שיתקנא בחברו שנתעלה בתורה ועבודה, שסיים כמה מסכתות, בשבת אחר הצהריים יושב בבית המדרש כמה שעות, רק בדברים אלו יראה ערך ומעלה וישים שאיפתו ומגמתו להתעלות ולהיות כחברו, וקנאת סופרים תרבה חכמה.

אחר כך יש לדעת שקנאת סופרים אין פירושה קנאה במעלתו, אלא קנאה במעשיו הטובים שעל ידם השיג את מעלתו. והשאיפה היא לעשות כמעשיו ולא להינתן כמותו, שהרי אין דעות בני אדם והשגותיהם שוות, ויתכן מאוד שאחרי כל המעשים שאעשה אחריי לא אצליח להשיג את המעלה שלו, מכל מקום המעשים ודרכי העבודה הם דברים המסורים לכל ותורה אחת לכל עדת הקהל.

50

יתכן שבזה היה טעותו של קרח, שלא השכיל לעמוד על נקודה עדינה הלזאת, ודימה בנפשו שבקשת הנשיאות שלו נובעת מתוך שאיפה הטהורה של קנאת סופרים. ויפורש בדרך צחות בלשון רש"י: "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה? עינו הטעמו", רצ"ל שטעה להגדיר את הקנאה שלו כענין של גילוי עינים, באופן שמעלת הנשיאות והכהונה שראה בסך הכל גילתה עינו להכיר במעלה זו של שאוהף להגיע אליה ולהשיגה.

51a

סוף דבר הכל נשמע בלימוד למעשה, הרבה יש לעבוד ולהשקיע בעצמו כשביל להגיע לקנאת סופרים בכלל. שלצערינו הרב כמעט ואין לה מקום של חלות במדינה הזאת, אשר שיח וסיג להם במושגים גשמיים בלבד, כשיחת הילדים, איזה כלי רכב קנית או שכרת, באיזה דרך

52 תורת משה 1315-5 קטן

רבנו החיד"א מפרש כי רמו שקוף יש כאן כנגד טענתו של קורח. קורח טען כנגד נשיאותו של אליצפן משום שעזיאל היה קטן מיצחק אביו. בא הכתוב וציון כי יצחק היה בן קהת. אף שגרשון היה הבכור, הרי נשיאת הארון, מלאכת הלוויים החשובה ביותר, נתנה לבני קהת, אשר קורח נמנה עליהם. משמע, איפוא, כי גדולה אינה ענין לגיל והיא נקבעת לפי מהלכים אחרים.

ממשיך הכתוב ומציין עוד, כי קהת היה בן לוי. ראובן ושמעון היו גדולים מלוי ובכל זאת נבחרו בני שבט לוי לעבודת ה'. הרי זו, איפוא, הזכחה נוספת כי אין הבחירה תלויה אלא בבחירתו של הקב"ה.

קורח טען כי הוא בן יצחק, אך התשובה לטענתו היא מהיותו בן קהת ובן לוי. וכאן טמונה נקודת חוסר הישור בהנהגתו של קורח. הוא הבין יפה את בחירתו של שבט לוי. בחירה זו לא עמדה בסתירה להשקפת עולמו, כי כל העדה כולם קדושים. הוא גם הסכים לקבל את בחירת שבט קהת כקבוצה שתשא את המשאות החשובים שבמקדש. גם בבחירה זו לא ראה משהו שאינו כשורה. רק משנבחר אליצפן בן עזיאל ולא הוא, התגבשה לפתע השאלה: "ומדוע תתנשא על קהל ה'?" כשבחירת אליצפן לא נשאה חן בעיניו, התערערה בעיניו גם בחירת שבט לוי ובחירת בני קהת. כי אז הוא מגלה שהבחירה השמימית אינה צועדת יד ביד עם רצונותיו שלו.

ואז, שעה שהבחירה פוגעת בו, מתגבשת תורת השוויון הכפרנית: "כי כל העדה כולם קדושים".

נתקנא בנשיאות

אין לנו אלא דברי רש"י שנכתבו ברות הקודש: "ומה ראה קרח לחלוק עם משה? נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזיאל" וכו'. כך גם מצינו לרבינו בחיי שכתב דברים ברורים: "שהתלבש במדת הקנאה, והיא מדה רעה ומכה שאין לה רפואה". לכאורה הלא "קנאת סופרים

תרבה חכמה", אם אמנם למדנו שאין זו דרכם המשובחת של חכמים הגדולים, אך כשביל זה עדיין אין קנאה זו דחויה ופסולה; והלא בעצם נתקנא קרח להשיג מעלות והשגות רוחניות, וכנ"ל שלכן לא צדקה בזה תוכחת משה במילים "רב לכם" לפי שהיתה זאת קנאה טובה, ואם כן מה למעשה התביעה על קרח שנתקנא?

התשובה לכך נמצא בהמשך דברי רש"י: "נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזיאל", כלומר לא נתקנא במעשיו הטובים שהביאוהו לידי כך אלא בנשיאותו, הוא בסך הכל נתאה להשיג את המשרה (בנוסח המגונה של זמנינו: "שטעלע"). אכן פלוני עמל ויגע כל ימיו, למד בבלי וירושלמי זוהר וכתבי האר"י, עד שהעלו אותו והושם כתר מלכות על ראשו, אבל זה המקנא בו רוצה ללבוש בגדי מלכות מיד מבלי לעבוד את כל הדרך הקשה. כל מה שמעניין אותו הוא השגת המשרה, ואילו הכישורים הנדרשים לכך, מאין בא לידי המעלה הזאת, הוא אפילו לא מעוניין לדעת. זו היא רקב עצמות קנאה במיטבה, ללא שום שייכות לקנאת סופרים.

48

אכן פיו הכשילו לבא בטענה: "ומדוע תתנשא על קהל ה'". לא בא ואמר גם אני רוצה להשיג התנשאות זו, דבאמת

לא איכפת לו אלא מה שהם מתנשאים ומתעלים והוא בדוגא פחותה מהם, כל מגמתו היא להיות כמותם ולהשתוות אליהם באיזה דרך שהוא, אם על ידי הנרדמת מגדולתם או העלאתו לגדולה זה לא משנה, העיקר שאתם לא תתנשאו. מה שמעיק ומציק לו היא העובדה שהם למעלה והוא למטה, ולאן דוקא שהוא חפץ להתעלות. אם כן בעומק האמת אין כאן קנאת סופרים לא מינה ולא מקצתה.

49

מסתבר שבאופן הזה אין סרך של דופי דרקב עצמות קנאה, וראויה היא אפילו לאנשי המעלה, מכיון שבעצם מה שמניע אותו היא הרצון והשאיפה הפנימית של בקשת החכמה, ולא הקנאה בחברו היא שדוחפתו, דהמעלה שרואה אצל חברו רק משמשת לו כמורה דרך ומגלה עינים. זה למעשה כל המטרה בשהייה במחיצתם של חכמים, והנסיעה לצדיקים, שממנו יראו וכן יעשו.